

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за освітньою програмою

«Податкова та митна справа»

з теми:

**«Податок на прибуток підприємств у податковій системі
України»**

Виконавець:

студент факультету фінансів та
банківської справи

Садчикова О.О.

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Дубовик О.Ю.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Податок на прибуток підприємств є одним із податків, який відіграє ключову роль у формуванні доходів бюджету та впливає на конкурентоспроможність підприємств. Даний податок має вплив і на інвестиційну привабливість країни, адже здатність залучити іноземні інвестиції не в останню чергу залежить від оптимальності та прозорості податкової системи. Оптимізація податкових ставок та створення стимулів для підприємницької діяльності можуть сприяти розвитку бізнесу та створенню нових робочих місць, що буде особливо необхідним для нашої держави на сучасному етапі її розвитку та особливо у період післявоєнного відновлення.

Саме ці обставини визначають актуальність дослідження теми податку на прибуток у вітчизняній податковій системі у контексті оптимізації фіскальних механізмів для підтримки розвитку бізнесу та стабільності економічного середовища країни.

Проблемам оподаткування прибутку та теоретичним і практичним аспектам його впливу на формування доходів бюджету присвятили свої наукові дослідження такі вчені, як: В. Андрущенко, В. Вишневський, Ю. Гороховська, В. Чигрин, Н. Деєва, Н. Редіна, О. Непочатенко, П. Боровик, Б. Щепелюк.

Метою кваліфікаційної роботи є: надання рекомендацій для вдосконалення податкової системи в частині податку на прибуток для підтримки стабільного економічного зростання, залучення інвестицій та забезпечення справедливого й ефективного розподілу фінансових ресурсів в умовах сучасного економічного середовища України. Для досягнення поставленої мети у роботі були поставлені та вирішені наступні **завдання:**

— визначено сутність та основні характеристики податку на прибуток підприємств;

— розглянуто еволюцію становлення податку на прибуток у вітчизняній податковій системі;

— здійснено аналіз правової бази та нормативного регулювання податку на прибуток підприємств в Україні;

— визначено роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів бюджету України;

— проведено аналіз формування та оподаткування прибутку на прикладі підприємства ТОВ «ХХХ»;

— досліджено вплив податку на прибуток на економіку та інвестиційний клімат України;

— вивчено міжнародний досвід оподаткування прибутку та можливості його застосування в Україні;

— розроблено вектори вдосконалення системи оподаткування прибутку приватних підприємств в Україні.

Об’єкт дослідження — система оподаткування прибутку підприємств.

Предмет дослідження — суспільні відносини, що виникають у зв’язку з обчисленням та сплатою податку на прибуток підприємств.

Методи дослідження. У рамках даного дослідження використовуються різноманітні методи для глибокого аналізу та обґрунтування теми. Зокрема, аналітичний метод, який застосовується для розгляду сутності та еволюції податку на прибуток та аналізу його правового регулювання в Україні; статистичний аналіз для обробки та аналізу статистичних даних, щоб визначити тенденції та взаємозв’язки між показниками економіки та оподаткуванням; емпіричний метод, який полягає у дослідженні особливостей функціонування та вивченні фінансової звітності підприємства ТОВ «ХХХ» з метою аналізу специфічних аспектів оподаткування в сфері приватного підприємництва. Для вивчення міжнародного досвіду оподаткування прибутку підприємств та можливостей його застосування в Україні також застосовано метод порівняльного аналізу та метод синтезу.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є: законодавчі та нормативні акти України з питань оподаткування, Податковий кодекс України, наукові праці українських та міжнародних вчених. Крім того,

використовуються статистичні дані, надані Державною службою статистики України та Міністерством фінансів України, а також фінансова звітність ТОВ «XXX».

Наукова новизна одержаних результатів: результати досліджень мають наукову новизну та можуть сприяти реформуванню системи оподаткування прибутку підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці рекомендацій, що можуть бути використані для вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Структура кваліфікаційної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків. Обсяг роботи становить 96 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 14 рисунків та 9 додатків. Список використаної літератури налічує 73 джерела.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади прибуткового оподаткування підприємств**» досліджено сутність та характеристики податку на прибуток підприємств, його еволюцію, специфіку та законодавче регулювання в Україні.

У другому розділі «**Фіскальна ефективність функціонування податку на прибуток в Україні**» здійснено аналіз фіскальної ефективності функціонування податку на прибуток у вітчизняній економіці та аналіз формування і оподаткування прибутку на прикладі конкретного підприємства, а також досліджено вплив податку на прибуток підприємств на економіку та інвестиційний клімат в Україні.

У третьому розділі «**Основні напрями вдосконалення системи оподаткування прибутку підприємств в Україні**» розглянуто досвід

оподаткування прибутку підприємств іншими країнами, запропоновано комплекс поетапних заходів для удосконалення прибуткового оподаткування в Україні.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження, відповідно до поставленої мети та розроблених завдань, визначено сутність податку на прибуток як обов'язкового платежу, який здійснюється підприємствами на користь держави з прибутку, який вони отримали від реалізації своєї продукції, основних активів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, а також інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей.

Виокремлено основні характеристики податку на прибуток: це загальнодержавний та прямий податок, який має фіскальну та регулюючу функції, ґрунтується на принципах законності, обов'язковості, своєчасності, повноти, гласності, ефективності адміністрування, та має два типи платників, які визначають та не визначають податкові різниці.

Розглянуто шість етапів становлення податку на прибуток підприємств у вітчизняній податковій системі, упродовж яких поступово зменшувалась його ставка, а прибуткове оподаткування еволюціонувало від невідокремленої частини загальної системи розподілу фінансів до самостійного податку, який реформували з метою вдосконалення та відповідності міжнародним стандартам.

У ході аналізу правової бази визначено, що одним із її недоліків є нестабільність та часті зміни податкового законодавства, що утруднює планування податкового навантаження для підприємств.

Визначено роль податку на прибуток підприємств як одного із бюджетоутворюючих податків для України. Упродовж останніх 10 років його частка становила до 12% від загальних доходів бюджету.

За період 2016-2021 років обсяги збору податку на прибуток підприємств зростали з 86,5 млрд грн до 133,4 млрд грн, що свідчить про підвищення прибутковості суб'єктів господарювання та зростання ефективності адміністрування та контролю за справлянням цього податку. Разом з тим, у 2014-2015 роках та у 2022 році збори цього податку різко скорочувались, що вказує на ускладнення умов діяльності вітчизняних підприємств у зв'язку із політичною та економічною нестабільністю, та зокрема військовими діями, й показує необхідність підтримки підприємств у такі періоди. Проте у 2023 році обсяг збору податку зріс більш ніж на 20%, що вказує на поступову адаптацію вітчизняних підприємств до нових умов діяльності.

Водночас, за 2012-2023 роки частка зборів прибуткового податку у відношенні до ВВП України майже не зростала, що вказує на те, що роль цього податку для економіки практично не змінюється попри велику кількість реформ прибуткового оподаткування за цей період.

Значним за останні роки залишається і податковий борг з податку на прибуток підприємств, основна частина якого сформована лише кількома великими компаніями. З іншого боку, існує тенденція до збільшення суми переплат з податку на прибуток, що не є позитивним явищем, оскільки відволікає з обороту кошти, які могли б бути використані суб'єктами господарювання на інвестиційну та інноваційну діяльність.

Дослідження формування прибутку та його оподаткування на прикладі приватного підприємства «ХХХ» вказує на те, що суми витрат підприємства з податку на прибуток, розкриті у фінансовій звітності, значно менші 18% його прибутку, що може свідчити про переплату з податку на прибуток у минулих періодах або використання податкових різниць, що зменшують податкові зобов'язання, однак дослідити це питання в повній мірі неможливо через відсутність доступу до податкових декларацій підприємства.

У ході дослідження загального впливу податку на прибуток підприємств на економіку та інвестиційний клімат України виявлено зниження ефективної

ставки податку на прибуток підприємств, проте зважаючи на великі обсяги податкового боргу, а також існування тенденції щодо використання схем ухилення від сплати податку і зловживання податковими пільгами, таке податкове навантаження не можна вважати рівномірним та справедливим.

Таким чином, основними проблемами податкового оподаткування в Україні є: нестабільність законодавства щодо податку на прибуток, приховування прибутку та використання схем ухилення від сплати податку суб'єктами господарювання (так звана «тінізація»), а також скорочення можливостей для інвестиційної та інноваційної діяльності бізнесу.

Для вирішення цих проблем було вивчено міжнародний досвід оподаткування прибутку підприємств, а серед можливих заходів, які можуть бути застосовані у вітчизняній практиці є надання податкових пільг для підприємств ключових галузей, за аналогією з Канадою та Китаєм та встановлення фіксованого мінімального корпоративного податку, подібно до Австрії, або ж альтернативного мінімального податку, як в США. Проте, важливо розробити ці заходи з урахуванням особливостей українського економічного середовища, оскільки копіювання міжнародного досвіду може бути неефективним без урахування внутрішніх особливостей.

Тому підсумком дослідження є досягнення його мети — надання рекомендацій для вдосконалення податкової системи в частині податку на прибуток, а також пропозицій щодо етапів їх впровадження з урахуванням поточної політичної, соціальної та економічної ситуації в Україні. Зокрема, рекомендовано:

– на час війни: проведення заходів щодо детінізації економіки та боротьби з ухиленням від сплати податку (приєднання України до CRS, удосконалення систем контролю та аудиту, уточнення порядку перенесення збитків, встановлення більш жорстких санкцій для компаній, які систематично порушують податкові обов'язки та системи заохочень для сумлінних платників податків; створення платформ для спілкування держави та бізнесу, забезпечення доступу до якісних консультацій щодо оподаткування,

скорочення кількості бюрократичних процедур та спрощення податкового законодавства), а також підтримка малого бізнесу шляхом покращення системи спрощеного оподаткування (диференціація ставок податку з урахуванням тривалості існування підприємства, розширення переліку видів діяльності, які не використовують спрощену систему оподаткування, введення диференціації граничного обсягу виручки у зв'язку із розміром мінімальної заробітної плати або індексом інфляції);

— на період повоєнного відновлення: підтримка інвестиційної активності підприємств шляхом надання податкових пільг та інвестиційних кредитів, а також поступовий початок переходу до заміни податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал;

— після відновлення економіки: повний перехід до податку на виведений капітал.

Такі рекомендації спрямовані на підтримку стабільного економічного зростання, приваблення інвестицій, забезпечення справедливого й ефективного розподілу фінансових ресурсів в умовах сучасного економічного середовища України та формування більш ефективної податкової системи у майбутньому.